

VALFEMINISMENS TID ÄR NU

**En studie om feminismwashing i ett nyliberalt samhälle kopplat
till boken *Why I Am Not a Feminist: A Feminist Manifesto***

Göteborgs Universitet
Institutionen för kulturvetenskaper
Genusvetenskap
Uppsats, 15 hp, fördjupningskursen
HT 2017
Författare: Fanny Sävenek
Handledare: Jeanette Sundhall
Examinator: Juan Velasquez

Abstract

This essay examines the book *Why I Am Not a Feminist: A Feminist Manifesto*, written by Jessa Crispin. My aim is to analyze Crispin's statement that there is a feminism which focus on personal gain and self-empowerment rather than destruction of the patriarchy. I want to see from where this feminism emerged and where it operates today. By connecting theories about neo-liberalism, intersectionality and an extension of the concept pinkwashing – which I have chosen to call feminismwashing – I want to create an understanding of how feminism can function in a neo-liberal society. With discourse analysis and argumentative analysis as methods, combined with previously mentioned theories, I want to problematise Crispin's argument to see how they can create knowledge in a field of gender studies. The purpose of this paper is to see what branch of feminism Crispin investigates, but also which feminism she suggests instead. In my conclusion, I reflect over my work process as well as make suggestions on further research in this field.

Key words

feminism, feminismwashing, pinkwashing, Why I Am Not a Feminist, Jessa Crispin
interseksjonalitet, valfeminism, nyliberalism, nyliberal feminism, feministiskt subjekt,
självpuffyllelse

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
1. BAKGRUND.....	4
2. SYFTE	5
3. FRÅGESTÄLLNINGAR.....	6
4. AVGRÄNSNINGAR.....	6
5. FORSKNINGSÖVERSIKT.....	7
6. TEORETISKA PERSPEKTIV	9
6.1 OMFÖRDELNINGS-/ERKÄNNANDEDILEMMAT.....	9
6.2 FEMINISMWASHING	10
6.3 NYLIBERALISM.....	11
6.4 INTERSEKTIONALITET.....	12
6.5 NYLIBERAL FEMINISM.....	13
7. METOD OCH MATERIAL.....	14
7.1 MATERIAL	14
7.2 METOD.....	15
8. REFLEXIVITET.....	16
9. ANALYS.....	17
9.1 JESSA CRISPIN OCH HENNES SYN PÅ FEMINISM	18
9.2 FRASERS ARGUMENTATION OM ANDRA VÅGENS FEMINISTERS SAMVERKAN MED NYLIBERALISMEN	18
9.3 FRASERS ERKÄNNANDE- OCH OMFÖRDELNINGSDILEMMA	19
9.4 DET NYA FEMINISTISKA SUBJEKTET.....	20
9.5 VALFEMINISM.....	21
9.6 DEN INTERSEKTIONELLA ASPEKTEN	21
9.7 KAPITALISMEN, KONSUMTIONEN OCH PATRIARKATET.....	22
9.8 FEMINISMWASHING.....	23
9.9 VAD SÄGER DEN TÄNKTA MOTDEBATTÖREN?	25
9.9.1 DUBBELT FÖRTRYCK.....	25
9.9.2 #METOO.....	26
9.9.3 EN VARG SÖKER SIN POD.....	27
9.9.4 DEN FEMINISTISKA NOSTALGIN.....	27
10. SLUTDISKUSSION.....	28
11. LITTERATUR.....	30

1. Bakgrund

Denna uppsats påbörjades med en intention att problematisera och analysera hur och ifall modern västerländsk feminism idag har anpassat sig till rådande nyliberala samhällen. Jessa Crispin kritiserar den samtida feminismen i USA i sitt manifest *Why I Am Not a Feminist: A Feminist Manifesto* och det är främst detta manifest som inspirerat mig till att öppna upp för en diskussion kring ämnet. Min ursprungliga tanke var att titta på den samtida feministiska diskursen i Sverige, och det genom hur dagens framstående feminister uttalar sig, men också hur samtalet ser ut både i media och sociala medier. Det är enligt min uppfattning relativt lätt att ta del av feministiska debatter och allt fler är idag uttalade feminister än för bara tio år sedan. Denna ingång kändes dock snårig, i och med att ”den feministiska diskursen” inte är någon fast och homogen sådan utan består av många olika grenar med varierande hjärtefrågor. Det kändes således tillräckligt att behandla Crispins analys av en feministisk diskurs.

Till en början uppkom många potentiella vägar diskussionen kunde ta. Då det är en aktuell och ännu ganska ny debatt tänkte jag mycket kring hur det samhälle jag lever i idag i stor utsträckning likställts med kapitalism. Fortsättningsvis anser jag att det tydligt går att se hur samtalet kring feminismen¹ fått ett enormt uppsving främst i media men jag upplever också att många personer jag möter har tagit till sig ordet i positiv bemärkelse. Detta går även att se i politiken i Sverige idag, där det verkar mer ovanligt om en väljer att inte kalla sig feminist än det motsatta. Det finns i vissa kretsar idag en annan brännpunkt i ordet än hur det tidigare varit (samtidigt som det i andra kretsar fortfarande ses som ett skällsord). Då ordet feminist länge setts som ett ord med negativ laddning har det idag i vissa fall fått motsatt innebörd. Dels upplever jag att acceptansen kring ordet blivit större och dessutom kan det idag användas i syfte att höja ens personliga eller professionella varumärke.

Det finns idag en mängd olika grenar inom feminismen och det är högst väsentligt att betona att det inte finns *en* feminism. Grundvärderingarna om ett jämställt samhälle där alla är lika mycket värda skulle jag säga stämmer in på alla grenar, men vilka metoder som ska användas för att vi ska nå dit kan skilja sig åt. Den feminism Jessa Crispin kritiserar är en så kallad

¹ Jag skriver just feminismen, då jag syftar på det allmänna samtalet kring feminism i svenska medier idag. Det är givetvis en väldigt förenklad definition och just *feminism* är mer komplext och varierande än så.

valfeminism som innebär att alla val en kvinna gör idag går att försvaras med att de är feministiska (kopplingen mellan att vara feminist och kvinna kommer utvecklas längre in i arbetet). Hon säger att feminismen idag blivit för individfokuserad och att det inom denna feministiska gren inte längre finns ett aktivt arbete för att nå jämställdhet på samhällelig nivå. Jag återkommer både till valfeminism och Crispins argument om att feminismen är urvattnad i min analys. De gånger jag nämner just feminismen hänvisar jag till Crispins definition av rörelsen och är inte en intention från min sida att befästa den som något universellt eller förenklat.

I denna uppsats kommer jag undersöka hur det nyliberala samhället samverkar med den feminism Crispin presenterar och hur de i många aspekter drar nytta av varandra. Genom analysen kommer jag att föra en diskussion kring Crispins ståndpunkt att den så kallade ”mainstream-feminismen” i viss mån är överflödigt. Dessutom kommer jag väga in ifall Crispin, och de som knyter an till hennes åsikter, ser nostalgiskt på hur feminismen en gång var och hur nyanserad och historisk bild det kan finnas av feministiska rörelser. Jag kommer därutöver introducera ett nytt begrepp, vilket jag valt att kalla *feminismwashing*, som jag kommer använda som verktyg för att tolka Crispins ståndpunkter.

2. Syfte

Jag vill i denna uppsats med hjälp av boken *Why I Am Not a Feminist: A Feminist Manifesto* av Jessa Crispin undersöka på vilket sätt hon menar att en gren av feminismen idag anpassat sig till det nyliberala samhället. Med hjälp av genusvetenskapliga teoretiker vill jag också undersöka hur denna process gick till. Syftet med uppsatsen är att öppna upp för en diskussion kring hur Crispins förståelse för det hon benämner ”feminism(en)” formuleras i hennes bok. Jag kommer titta på hur det går att se på mitt material som en feministisk diskurs och hur det i sin tur blir intressant för genusvetenskapen. Undersökningen kommer således fokusera på vad Crispin menar blir konsekvenserna för en feministisk kamp när ”feminist” blir ett vedertaget ord och något alla förväntas identifiera sig med. Jag kommer knyta an till Crispins kritik mot en vit, västerländsk *valfeminism* och kommer också problematisera detta i min analys. Mitt mål är att koppla Crispins samtal kring en feminism med vad teoretiker skriver om den. Jag vill se hur Crispin menar att diskussionen kring feminism ser ut idag och vad som behöver göras för att nå förändring. I analysen kommer jag att granska hur hon för sin argumentation med hjälp av feministiska verktyg, vilka antaganden jag kan se att hon gör

och vad som är motsägelsefullt.

3. Frågeställningar

Vem interPELLERAR Jessa Crispin i sin bok *Why I Am Not a Feminist: A Feminist Manifesto* och vilka konflikter blir därmed synliga?

Hur föreslår Crispin att feminism bör tillämpas i det samtida nyliberala samhället och vad presenterar hon för feminism?

4. Avgränsningar

Jag kommer i mitt arbete hänvisa till Jessa Crispins bild av hur feminismen ser ut i förhållande till det samhälle hon lever i och därför är min analys i viss mån begränsad till hennes bok. Jag själv kan förstå poängen med att ordet feminism blir erkänt i ett samhälle där det tidigare inte varit många som velat (och fortfarande inte vill) kännas vid dess värderingar. Att feminism kan uppfattas som ett ord som inte är lika smutskastat idag som det var för bara 10 år sedan kan ses som en framgång i sig. Det finns diskurser där det talas om hur mycket mer jämställt Sverige blivit genom att invånarna börjar ta till sig ordet och att medvetenheten kring det har ökat. Jag är medveten om denna diskurs och jag tycker att den är viktig, men kommer inte gå in närmre på den i denna uppsats.

Till en början hade jag en strävan att rikta kritik mot storföretag som använder sig av feminismwashing utan att göra några egentliga feministiska ändringar exempelvis på hur deras varor produceras. Feminismwashing går att beskriva som en utveckling av det mer kända begreppet ”pinkwashing” (mer ingående definition av ”pinkwashing” kommer i analyskapitlet) och innebär att företag använder olika former av feminism i syfte att uppvärdera sitt eget varumärke och därmed kunna öka sin försäljning och/eller trovärdighet. En applicering av feminismwashing skulle kunna vara att stora klädföretag producerar varor med feministiska texter eller bilder på – som de sedan tjänar pengar på. Det är en viktig diskussion och jag anser att det är viktigt att belysa hur företag drar nytta, genom ökad ekonomisk tillväxt, av att deras kunder efterfrågar varor med feministiska budskap. Det är emellertid en annan diskussion och inte något jag kommer fördjupa mig i i detta arbete.

Istället vill jag applicera feminismwashing på exempel från Crispins bok för att se hur hon

menar att feminism kan användas för att stärka och försvara individers val.

Jag insåg under uppsatsens gång att det finns en uppsjö av artiklar och arbeten som handlar om just sambandet mellan nyliberalism och feminism. Som alltid, önskar en att det finns mer tid att fördjupa sig ytterligare i ett ämne, men det kom till en punkt då jag fick sätta stopp för hur många texter jag skulle ha tid till att läsa och ta inspiration ifrån.

5. Forskningsöversikt

Nyliberalismens uppsving har diskuterats inom många discipliner under en relativt lång period. Samtalet kring nyliberalismens relation till feminism är i jämförelse ett ganska nytt spår och jag har valt ut några av de, enligt mig, viktigaste teoretikerna som diskuterar ämnet.

Nancy Fraser, amerikansk filosof och feministisk teoretiker, talar i sin text *Feminism, Capitalism and the Cunning of History* (2009) om hur andra vågens feminism bidrog till uppsvinget av det nyliberala samhället. I sin text ser hon andra vågens feminism som ett brett fenomen och går inte djupare in på de olika grenarna inom rörelserna. Utgångspunkten i hennes text är att placera andra vågens feminism i relation till olika specifika händelser i den kapitalistiska historien (Fraser, 2009:97). Fraser redogör för att rörelsens ursprungliga syfte var att störta den rådande ordningen som tidigare var statligt organiserad kapitalism, detta genom att rikta kritik mot fyra huvudområden; ekonomism, androcentrism, etatism och Westphalianism (2009:101-102). Hon knyter an till marxismen som kritiserar klassamhället och tittar dessutom på hur definitionen av feminism har ändrats. I samband med nyliberalismens framfart ändrades terrängen där andra vågens feminister verkade och resulterade i att vissa feministiska ideal omdefinierades (Fraser, 2009:108).

Fraser berättar att andra vågens feminister till en början kritiserade tre dimensioner av förtryck: det ekonomiska, det kulturella och det politiska förtrycket (*ibid.*). Hon menar att dessa dimensioner med åren har separerats och att kritiken mot kapitalismen i det har kopplats bort. Fraser hävdar, för att återinföra klassaspekten och ta tillbaka den kritik som andra vågens feminism hade mot kapitalismen krävs det tre verktyg för att nå förändring – omfördelning, erkännande och representation (Fraser, 2009:100).

Elisabeth Prügl är professor i internationella relationer vid Graduate Institute of International and Development Studies i Genève. Hon ställer i texten *Neoliberalising Feminism* frågan ”vad betyder det för feminismen när den blir nyliberaliserad?” (Prügl, 2014:617). Prügl

kritiserar Nancy Frasers idé om att liberalfeminismen har kommit att bli den hegemoniska feminismen (Prügl, 2014:618). Fraser argumenterar för att klassfrågor som var centrala i andra vågens feminism kommit i skymundan för att istället fokusera på kvinnors tillträde i den kapitalistiska, arbetande världen. Bristen på tillit till den rådande ordningen menar Fraser bidrog till att andra vågens feminister valde att samarbeta med den nyliberala ordningen (*ibid.*). Prügl å andra sidan menar att detta är ett onyanserat och nostalgiskt sätt att se på feminismen och poängterar att liberalfeminismen alltid varit hegemonisk i och med att den nöjt sig med att sträva efter jämställdhet inom ramarna för hur det rådande samhället ser ut (*ibid.*). Prügl argumenterar i denna text för att det har skett en nyliberalisering av feminism (Prügl, 2014:615).

Universitetslektorn **Adrienne Roberts** undervisar i internationell och feministisk politisk ekonomi på University of Manchester. I sin text *The Political Economy of "Transnational Business Feminism"* skriver hon om den växande koalitionen mellan kapitalistiska stater och regionala och internationella finansinstitutioner m.fl. där fokus ligger på att öka jämställdheten för kvinnor globalt sett (Roberts, 2014:210). I sin text ifrågasätter hon företags ekonomiska intressen kopplat till jämställdhet och talar därför om *Transnational Business Feminism* (*ibid.*)

Främst berättar hon om företaget Nikes satsning på tjejer och kvinnor som de döpt till "The Girl Effect" som bygger på att företag borde investera i unga kvinnor för att nå förändring. Tillsammans med brittiska avdelningen för internationell utveckling formade Nike projektet "Girl Hub" vars mål var att frigöra "The Girl Effect" genom finansiering av diverse projekt för att "smooth the path for the revolution" (Roberts, 2014:224).

I denna text ifrågasätter Roberts hur mycket substans det ligger i kampanjer som dessa, hur mycket handlar det om att göra faktisk förändring för kvinnor som förtrycks och hur mycket handlar det om att marknadsföra företaget? Det fick mig att tänka på konceptet "you can't just add women and stir", som myntades av Charlotte Bunch, och är en kritik mot tankesättet att jämställdhet kommer att uppnås bara genom att tillföra fler kvinnor utan att egentligen ändra på strukturen (Bunch, 1987:140). Kritiken Roberts riktar mot Nikes satsning är således att det kan upplevas som ett arbete som endast skrapar på ytan av förtryckets ursprung.

Wendy Brown, professor i statsvetenskap, kritiserar i boken *Undoing the Demos: Neoliberalism's Stealth Revolution* hur demokratin idag handlar om att öka ekonomisk

tillväxt för ett lands invånare men också för staten i sig. Hon menar att demokratin har blivit korrupt av marknaden och av pengar (Brown, 2015:17). I detta spelar samhället efter ”de rikas” regler och alla invånare ska också sträva efter att öka sin ekonomiska tillväxt (*ibid.*). Brown hävdar att alla demokratiska handlingar ändras om och/eller är handlingar som bidrar till eller strävar efter att bidra till ekonomisk blomstring (*ibid.*).

Thus, this book charts both a disturbing contemporary condition and the potential barrenness for future democratic projects contained in this troubled present. The institutions and principles aimed at securing democracy, the cultures required to nourish it, the energies needed to animate it, and the citizens practicing, caring for or desiring it—all of these are challenged by neoliberalism’s “economization” of political life and of other heretofore noneconomic spheres and activities. (Brown, 2015:17).

6. Teoretiska perspektiv

I arbetet går min forskningsöversikt in i mina teoretiska perspektiv, där jag bland annat valt att använda mig av Nancy Frasers text *Feminism, Capitalism and the Cunning of History* (2009) i analysen. Där hoppas jag att det ska bli ett samtal mellan tidigare forskning, mitt uppsatsämne och metodvalet. Frasers idé om nyliberalismens och feminismens samverkan kommer hjälpa mig att förstå Crispins kritik mot en feminism som hon anser är urvattnad och överflödig. Även Elisabeth Prügls påminnelse om en feministisk nostalgi kommer vara till hjälp när jag försöker besvara mina frågeställningar.

6.1 Omfördelnings-/erkännandedilemmat

I en tidigare text av Nancy Fraser, *From Redistribution to Recognition? Dilemmas of Justice in a Post-Socialist Age* (1995) menar hon att olika förtryck behöver motverkas med olika metoder. Fraser menar att för att kunna motverka socioekonomiska förtryck krävs andra verktyg än de som behövs för att frigöra grupper som lider av kulturellt förtryck (Fraser, 1995:69-70). Hon argumenterar för att vissa grupper behöver erkännande medan andra kräver omfördelning. Exempel hon tar upp är att normavvikande sexualiteter behöver erkännas och uppvärderas för att förtrycket ska utplånas (Fraser, 1995:78) medan exempelvis klass behöver omfördelas och störtas för att vi ska bli av med förtrycket (Fraser, 1995:76). Hon menar att distinktionen inte skapar någon hierarki, men att det finns en poäng i att dela upp förtrycken. Det kulturellt baserade förtrycket kommer inte försvinna för att vi har ett annat ekonomiskt system, och om vi anser att alla grupper lever under samma förtryck kommer båda kamperna försvagas.

Vidare talar hon om grupper som både behöver erkännande och omfördelning. De grupper som lider både av socioekonomiskt och kulturellt förtryck kallas bivalenta grupper. Fraser argumenterar för att ett exempel på en sådan grupp är de som diskrimineras på grund av sin könstillhörighet. Förenklat skulle det innebära att för att kunna motverka genusförtryck krävs det omfördelning, att hela kategorier avskaffas (Fraser, 1995:78). Det stannar dock inte där, bivalenta grupper kräver också erkännande. Med hjälp av erkännande arbetar en för att ändra kulturella värderingar och att framhäva de positiva egenskaperna som en grupp besitter (*ibid.*). Jag kommer använda mig av dessa tankar i min undersökning för att problematisera dem och använda som verktyg för att analysera Crispins bok.

6.2 Feminismwashing

Fortsättningsvis vill jag introducera begreppet *feminismwashing*, som jag tidigare nämnt är en utveckling av *pinkwashing*. Pinkwashing är en sammansättning av ”pink” och ”whitewashing” och är ett brett begrepp som kan definieras på olika sätt. Dels refererar pinkwashing till hur Israel framställt sig själva som vänligt inställda till hbtqia-personer i syfte att gömma sin egentliga rasistiska agenda. Jasbir Puar skriver om det i en artikel i The Guardian den 1 juli 2010:

Israeli pinkwashing is a potent method through which the terms of Israeli occupation of Palestine are reiterated – Israel is civilised, Palestinians are barbaric, homophobic, uncivilised, suicide-bombing fanatics. It produces Israel as the only gay-friendly country in an otherwise hostile region. This has manifold effects: it denies Israeli homophobic oppression of its own gays and lesbians, of which there is plenty, and it recruits, often unwittingly, gays and lesbians of other countries into a collusion with Israeli violence towards Palestine.

Detta exempel tycker jag tydliggör hur pinkwashing kan användas i syfte att dölja en annan agenda som i detta fall sätter Palestina i en sämre position. I och med att Israel framställer sig själva som ”gay-vänliga” verkar detta som en sköld mot eventuell annan kritik, vilket såklart blir problematiskt.

En annan teori om begreppets uppkomst sägs vara att bröstcancer-aktivister kritiserade företag som använde sig av Rosa Bandet-kampanjen samtidigt som de sålde cancerframkallande produkter (Pinkwashing, 2017, 17 september). Sammanfattningsvis går det att förstå pinkwashing som något som används av nationer, företag eller andra aktörer i syfte att framstå som positivt inställda dels till hbtqia-personer, men också gällande andra

queera och feministiska frågor. Detta används i vissa fall som skydd för att dölja en annan agenda eller för att minimera riskerna att behöva ställas till svars inför problematiska åsikter. I och med att det idag är ett relativt omfattande begrepp inom feministiska diskurser, och kanske främst inom den queerfeministiska, så rymmer pinkwashing många definitioner. Jag ser dock en poäng i att vidareutveckla det till just *feminismwashing*, då jag i detta arbete vill analysera hur Crispin menar att aktörer specifikt tar till sig feminism för att legitimera sina åsikter och därmed kanske inte ställs inför lika hård kritik. Jag anser att pinkwashing i detta sammanhang därför blir för allomfattande, när det är just idén om att feminism i vissa fall kan användas för fel ändamål. Feminismwashing uppkom som en önskan att spinna vidare på Adrienne Roberts kritik mot hur företag kan investera i tjejer och kvinnor för att stärka sitt eget varumärke. Jag kommer i detta arbete inte fördjupa mig just i hur enskilda företag drar nytta av detta, utan endast applicera det på Crispins argumentation.

6.3 Nyliberalism

Jag kommer främst använda mig av Wendy Brown (2015) när det kommer till definitionen av det nyliberala samhället och därigenom applicera feminismens förändring inom det. Hon skriver i *Undoing the Demos* att det mest uppseendeväckande med den nyliberala överensstämmelsen mellan stat och individ är att grundidéerna är ekonomiska, inte politiska. Dessutom argumenterar hon för att både staten och individen tolkas genom det samtida systemet och att både stat och individ behöver anpassa sig till systemet för att maximera sitt kapitalvärde i nutid men också inför framtiden (Brown, 2015:22). Detta görs genom entreprenöriella praktiker som strävar efter självuppfyllelse och/eller att attrahera investerare (*ibid.*). Både Wendy Brown, Nancy Fraser och Elisabeth Prügl diskuterar att nyliberalismen uppkom som ett politiskt projekt som ofta associeras med Ronald Reagan och Margaret Thatcher (Brown, 2015:20 & Fraser, 2009:107 & Prügl 2014:617). Prügl utvecklar uppkomsten med att

[N]eoliberalism is an economic doctrine or ideology synthesised in the works of Friedrich Hayek, Milton Friedman, and the Chicago School, combining a central valuing of private enterprise and the market with a deep suspicion of the state. [...] neoliberalism is also a cultural formation, a 'rationality' in the Foucaultian sense 'linked less to economic dogmas or class projects than to specific mechanisms of government' (*ibid.*).

Dessa mekanismer bidrar till att den privata marknaden tillämpas på den offentliga förvaltningen. På så vis skapas ansvarsfulla subjekt (*ibid.*). Inom den nyliberala ideologin

ligger alltså stort fokus på ”eget ansvar”, där varje individ strävar efter att nå ekonomisk tillväxt (och i det även självuppfyllelse och/eller lycka) (Brown, 2015:22). På så vis rättar sig alla individer i ledet för att bidra till ett samhälle där entreprenörskap, ekonomisk blomstring och privatisering står i fokus. I och med detta blir allt uppträdande ekonomiskt uppträdande, och allt är mätt i ekonomiska termer, även termer som i grunden inte är pengamässiga (Brown, 2015:10).

6.4 Intersektionalitet

Intersektionalitet är ett begrepp som ursprungligen myntades av Kimberlé Crenshaw som har kommit att bli ett centralt begrepp inom genusforskningen (Lykke, 2012:29). Det innebär att genus ses i kombination med andra kategoriseringar för att se hur olika maktförhållanden spelar in i identitetsskapande (Lykke, 2012:28). Ytterligare kategoriseringar som bör vägas in är exempelvis etnicitet, klass, nationalitet, sexualitet, funktionalitet och ålder vilket bidrar till en mer nyanserad och rättvis bild av hur förtryck utspelar sig (*ibid.*). Begreppet kommer från engelskans “intersection” som betyder väggkorsning och kräver ett samspel där till exempel en ”genusväg” möter en ”klassväg” (Lykke, 2012:30). Detta reducerar inte alla förtryck till ett och samma, men det finns en poäng i att se hur olika ojämlikheter grundas i olika dynamiker (Lykke, 2012:29).

Det är idag många teoretiker som gått ifrån väggkorsningsmetaforen i och med att det just är en *korsning*, där vägarna möts för att sedan gå åt olika håll. Bland andra, pratar Karen Barad om intra-aktion, som istället går att jämföras med en ”såpbubbleeffekt” där bubblorna är metaforer för olika erfarenheter. När dessa såpbubblor möts går de in i varandra och bildar en större bubbla. Denna liknelse visar att tack vare olikheter kan vi förstå både andra personer, men tillåter också en mer nyanserad bild av varje enskild individ. Barad skriver i sin text *Posthumanist Performativity: Toward an Understanding of How Matter Comes to Matter* från 2003 att

The notion of *intra-action* (in contrast to the usual “interaction”, which presumes the prior existence of independent entities/relata) represents a profound conceptual shift. It is through specific agential intra-actions that the boundaries and properties of the “components” of phenomena become determinate and that particular embodied concepts become meaningful (Barad, 2003:815).

På en föreläsning om diffraktion/reflektion och intra-/interaktion på Göteborgs Universitet den 5 september 2017 berättade Juan Velasquez att för att kunna utvidga vårt intersektionella

tänkande krävs det att vi skapar en tolerans för skillnader. Det är vanligt att sträva efter att utjämna skillnader och att därmed sträva efter likhet. Metaforen ”lika barn leka bäst” tas i detta fall avstånd från och istället används en annan – diffraktion. Med hjälp av diffraktion kan vi lära oss att acceptera skillnader, för att kunna se andra erfarenheter som i sin tur skapar en större förståelse. Diffraktion hjälper oss att förstå hur ”vår” kamp hänger ihop med andra kamper. Alla strävar efter samma mål på olika sätt och olikheter kan därmed verka enande, förslagsvis i form av solidarisering (Velasquez, 2017).

6.5 Nyliberal feminism

Sociologen Catherine Rottenberg argumenterar i sin text *The Rise of Neoliberal Feminism* för att liberalismen gett upphov till en nyliberal feminism och därmed ett nytt feministiskt subjekt. Detta subjekt accepterar att hens välmående är hens eget ansvar och helt beror på individen själv (Rottenberg, 2013:418). Rottenberg menar att *nyliberal feminism* således håller på att ersätta liberalfeminismen (som kritiserade utestängningen av kvinnor och krävde inkludering i det rådande samhället). Denna nyliberala feminism menar Rottenberg är synkroniserad med den utvecklade nyliberala ordningen och erbjuder således ingen kritik mot just nyliberalism. I och med detta stödjer hon Frasers argumentation att feministers kritik mot samhällsordningen i nyliberala feministiska kretsar i stort sett är obefintlig (Rottenberg, 2013:419). Den nyliberala feministen är medveten om orättvisor men är influerad av samhällsordningen att tro att den som är ansvarig för att ta sig ur orättvisorna är hen själv. I och med det förnekas sociala, kulturella och ekonomiska krafter som skapar orättvisorna (Rottenberg, 2013:420).

What does it mean, many longtime feminists are asking, that a movement once dedicated, however problematically, to women’s liberation is now being framed in extremely individualistic terms, consequently ceasing to raise the spectre of social or collective justice? Building on this question, my concern revolves around a related but slightly different conundrum: namely, why is there any need for a feminism informed by the norms of neoliberalism? (Rottenberg, 2013:419)

Elisabeth Prügl tillägger att de feministiska kritiker som ifrågasätter denna nyliberala feminism menar att den uppkom genom feminismens samverkan i det nyliberala ekonomiska projektet (Prügl, 2014:617). På så vis integrerades feministiska värderingar i en nyliberal ideologi (*ibid.*). Fortsättningsvis menar kritikerna att det blev en förväxling av feministiska idéer som omformulerades till nyliberala rationaliteter (*ibid.*).

7. Metod och material

7.1 Material

Materialet jag valt att arbeta med föll sig naturligt då jag efter att ha läst Jessa Crispins manifest *Why I Am Not A Feminist: A Feminist Manifesto* från 2017 funderade mycket kring hennes beskrivning av ”dagens feminism” som en enhetlig rörelse. Då jag har en önskan att sammanföra feministiska diskurser som sker i universitetsvärlden med de som pågår utanför är mitt material således inte slumpmässigt valt.

Crispin är baserad i USA och är redaktör och grundare av den webbaserade tidningen *Bookslut*. Hon har dessutom skrivit för *The New York Times*, *The Guardian* och *The Washington Post*. Hennes bok kändes som en något revolutionerande kritik mot dagens feministiska rörelser där hon menar att kvinnors egenintressen står i centrum. I manifestet listar Crispin i introduktionen upp olika frågeställningar gällande vad som är feministiskt där tonen sätts för resten av boken. Hon hävdar att feminismens ursprungliga syfte varit att göra makthavare obekväma, men att den nu snarare har reducerats till att kvinnor ska sträva efter självuppfyllelse (self-empowerment, min översättning) där varje val en kvinna gör går att se som en feministisk handling (Crispin, 2017). I texten påminner hon om att klass och andra privilegier glöms av när fokus ligger på självuppfyllelse hos kvinnor (*ibid*:27), vilket indikerar på att hon gör en intersektionell analys av den feminism hon kritiserar. Crispin pekar på att kvinnor idag fortfarande deltar i patriarkala värderingar och jobbar mot att bli lika framgångsrika som männen (*ibid*:33). Hon ifrågasätter idén ifall feminism fortfarande behövs för att kunna ändra systemet. Med detta menar hon såklart så som feminismen ser ut just idag, som hon anser är universell och jobbar för att värva anhängare snarare än att aktivt arbeta för att ändra på hur samhället ser ut (Crispin, 2017). Hon argumenterar för att det inte går att göra några verkliga förändringar inom en struktur som är byggd för att hålla vissa personer utanför. Därför är den enda lösningen för att nå jämställdhet att ändra systemet i grunden (Crispin, 2017:86). Fortsättningsvis poängterar hon att meningsskiljaktigheter och kritik är nödvändiga om en situation ska kunna förbättras (*ibid*:115). Hennes bok skulle kunna reduceras till att vara en kritik mot liberalfeminism, men den har intentioner att förmedla någonting mer, vilket kommer undersökas i min analys.

Mottagandet av boken har varit blandat. I Sverige har exempelvis recensenter från Svenska Dagbladet och Göteborgs-Posten hållit med om hennes argument att det viktigaste inte är att kalla sig feminist, utan att ”göra” feminism (Eriksson, 2017 & Stenberg, 2017). De flesta

delar också uppfattningen om att det är problematiskt att varje val en kvinna gör går att försvaras med att de är feministiska och att det idag finns en avsaknad kritik mot det patriarkala systemet. Däremot upplever många recensenter, bloggare och podcast-programledare att manifestet är svepande, misstolkar historien och inte ger något förslag till lösning (*ibid.* m.fl.). Trots sina brister tvingar manifestet läsaren att stanna upp och fundera över hur feministiskt arbete kan förfinas. Det är viktigt att komma ihåg att det är just ett manifest, och inte en vetenskaplig studie. I boken poängterar Crispin det som länge pratats om inom genusvetenskap – däribland medvetandegörande kring maktförhållanden – men menar att det inte kan stanna i akademien, utan behöver verkställas i samhället. På så vis anser jag att manifestet verkar som en länk mellan genusvetenskapliga teorier och hur feminism tar sig uttryck i samhället.

7.2 Metod

För att tolka Crispins bok har min metod i viss mån blivit densamma som mina teoretiska perspektiv. Teorier om nyliberalism, intersektionalitet, nyliberal feminism och feminismwashing har således verkat som metodologiska verktyg för att försöka svara på mina frågeställningar. Med hjälp av de teoretiska perspektiven har jag förstått vart Crispin riktar sin kritik och vilken typ av feminism hon föreslår. Då jag efter min läsning kunnat se hur vissa argument som Crispin för fram går att sammankoppla med mina teorier har det därför känts angeläget att använda dem även som metod. Denna sammankoppling mynnade ut i olika teman som i min analys utformar underrubriker. Jag berättar i mitt analyskapitel var jag använt mig av dessa perspektiv och ska försöka att tydligt återkoppla och sammankoppla dem till mitt material.

Jag har även använt mig av diskursanalys, vilken jag arbetar med relativt fritt. Med hjälp av diskursanalys och dess inriktningar har jag kunnat göra en systematisk studie av Jessa Crispins bok som jag således sett som en diskurs (Bergström & Boréus, 2012:355). Diskursanalys kräver också närläsning, därför har jag läst Crispins bok fem gånger, varav en gång på svenska, i syfte att rättvist analysera hennes argumentation. Med hjälp av diskursanalytisk metod har jag alltså undersökt hur Crispin formulerar sig och i det har jag kunnat koppla hennes påståenden till mina teoretiska perspektiv. Det arkeologiska angreppssättet, som myntades av Michel Foucault, är också ett centralt verktyg i det diskursanalytiska fältet (Bergström & Boréus, 2012:359). I den infallsvinkeln görs en jämförelse mellan historia och nutid, vilket i sin tur genererar kunskap (*ibid.*).

Vidare kommer jag i slutet av min analys använda mig av argumentationsanalys, som hjälper mig att diskutera Crispins argumentation. Denna typ av metod känns användbar i och med att Crispin är ideologikritisk (Bergström & Boréus, 2012:91). Dessutom är det med hjälp av hennes argument jag vill skapa förståelse för hur hon menar att en feminism ser ut och vad som behöver åtgärdas. I argumentationsanalys finns det alltid en potentiell motdebattör och därför har denna metod varit användbar i avsnittet där jag skriver om möjliga motargument. Argumentationsanalys tillsammans med diskursanalys och valda teorier har hjälpt mig att kartlägga Crispins huvudargument, vilka har blivit teman i min analys. Dessa teman är *valfeminism, konsumtion, självuppfyllelse* och *det nya feministiska subjektet*. Temana bearbetas och förstås i samklang med hjälp av aktuella teoretiska perspektiv.

8. Reflexivitet

Den självklara begränsningen mitt materialval bidragit till är att jag just valt en bok att analysera. Jessa Crispins manifest upplevs inte som så välarbetat, utan mer som en tankeprocess där hon skrivit ner åsikter hon har gällande det samhälle hon lever i. Texten hänvisar inte till några vetenskapliga teorier utan är snarare ämnad för att väcka reaktioner. Kort sagt begränsar mitt materialval mig till att jag inte ser Crispins mer utvecklade intentioner och ståndpunkter och det kan därför inte bli en dialog mellan henne och mig.

Fortsättningsvis är det idag ett påtagligt hårt klimat inom feministiska rörelser där det kan upplevas som att det är en konflikt inom rörelsen om vem som är feminist på ”rätt” eller ”fel” sätt. Detta yttrar sig oftast i att personer som är uttalade feminister får kritik för att de inte engagerar sig i tillräckligt många frågor, att vissa val personerna i fråga gjort inte är feministiska nog eller att feminismen just är för anpassad till personens egen vinning. Jag är medveten om att patriarkatet ofta verkar för att kritisera, vilket tycks avspeglas även inom feministiska kretsar.

Att ifrågasätta feminismens funktion i samhället idag kan ses som bakåtsträvande, men jag vill att analysen ska läsas som en iakttagelse snarare än som en kritik mot feminism i sig. Det känns viktigt att kunna samtala om rådande struktur och med det kunna föra en diskussion kring hur en viss samtida feminism verkar, detta för att se hur den kan bli bättre förstådd och ifall det finns behov av utveckling.

I manifestet refererar Jessa Crispin till den binära indelningen man/kvinna vilket återigen

tyder på att texten inte är så välarbetad som den hade kunnat vara. I och med att jag analyserar boken och argumenten hon för fram refererar även jag främst till man/kvinna. Jag är medveten om att detta kan bidra till att ytterligare reproducera den felaktiga uppfattningen om att det bara finns två kön, men då mitt arbete främst fokuserar på hur en feminism ser ut, och inte på könstillhörigheter hoppas jag att detta inte påverkar läsningen av analysen. Eftersom Crispin utgår från en amerikansk kontext där samtalet kring icke-binaritet inte är lika aktuell som i den svenska kan detta vara en anledning till att hon berättar om endast män och kvinnor.

9. Analys

Nu går vi in i mitt analyskapitel, där jag kommer diskutera synen på feminism kopplat till ett nyliberalt samhälle med utgångspunkt i *Why I Am Not a Feminist: A Feminist Manifesto*. Med hjälp av teoretiker, diskurs- och argumentationsanalys samt omformulerande av vissa begrepp ämnar jag komma fram till en kartläggning om hur Crispins samtal kring feminism ser ut och vilka förslag hon presenterar för att vi ska nå ett mer jämställt samhälle. Jag kommer börja med att förklara hur Crispin menar att feminismen ser ut i det nyliberala samhälle hon lever i och vad hon kritiserar i den. Med hjälp av mina metodologiska verktyg har jag försökt reda i hur Crispin menar att feminismen blivit en narcissistisk självhjälpsideologi som glömt den kollektiva kampen. Dessa verktyg är samma som mina teoretiska perspektiv och är huvudsakligen *nyliberalism*, *intersektionalitet*, *feminismwashing* och *nyliberal feminism* (även om jag kommer diskutera dem med andra resonemang). Med hjälp av verktygen har jag sett vilka teman Crispin belyser i sin bok som också känts angelägna att se som teman även i min analys. Dessa teman är *valfeminism*, *konsumism*, *självuppfyllelse* och *idén om ett nytt feministiskt subjekt*, vilka, tillsammans med teorierna, har varit inspiration till utformandet av mina underrubriker. Vidare har jag en underrubrik där jag använder Frasers idé om bivalenta grupper för att ämna förklara hur Crispin menar att feminismen verkar inom redan befintliga ramar.

I analysen har jag sökt konkretisera *vilken* feminism det faktiskt är Crispin kritiserar och vad hon föreslår för alternativ feminism. Det känns nödvändigt att upprepa att Crispins fokus är binärt när det gäller kön och hon pratar i stort sett bara om män och kvinnor, därför hänvisar också jag till dessa könstillhörigheter. Jag hoppas kunna bidra till en dialog mellan Jessa Crispin och tidigare teoretiker för att skapa förståelse kring vilken feminism hon kritiserar och vilken hon istället föreslår.

9.1 Jessa Crispin och hennes syn på feminism

Boken *Why I Am Not a Feminist: A Feminist Manifesto* är indelad i nio kapitel och består av 151 sidor. I dessa kapitel åberopar Crispin en medvetenhet kring maktförhållanden och att aktiva val och handlingar krävs för att förändra världen. Bland annat talar hon om att individualism och självuppfyllelse kommit att bli en central punkt i den feminism hon kritiserar och menar att detta är problematiskt. Vidare förklarar hon att hennes önskan är att vi ska få en bättre värld där det är jämställt mellan människor, oavsett deras genustillhörighet, etnicitet eller klasstillhörighet. För att nå dit krävs det enligt henne en påminnelse om maktpositioner och även ett historiskt perspektiv.

Att Crispin i sin bok använder sig av feminism på ett svepande och generaliserande sätt har jag redan nämnt, men det är med utgångspunkt från andra vågens feminister i främst USA och Storbritannien som hon jämför samtida feminister. Hon argumenterar för att dåtidens feminister hade en intention att störta förtryckarna, inte att anpassa sig själva och sina mål till dem, vilket hon menar att nutida feminister gör. Hon fortsätter dessutom med att kritisera feminismen för att ha blivit universell.

Victoria Machmudov, som skriver för Feministiskt Perspektiv, gjorde en intervju med Crispin den 30 juni 2017 om boken. På frågan om när feminismen slutade vara radikal och vad det i så fall var som gick fel svarade Crispin att

Jag tror att ett av problemen som uppstår hos alla marginaliserade grupper så fort det finns en chans till integration eller acceptans inom ett samhälle är att en stor del av rörelsen då kommer åsidosätta alla typer av radikala mål och [istället] assimileras [till strukturen]. (Machmudov, 2017, 30 juni).

Machmudov fortsatte med att ställa frågan ifall det inte finns någon del av den samtida feminismen som är progressiv? På det svarade Crispin att det visst finns många framåtsträvande feminister, men att det inte är den feminism de bedriver som hon fokuserar på i sin bok (*ibid.*).

9.2 Frasers argumentation om andra vågens feministers samverkan med nyliberalismen

Med hjälp av diskursanalytisk metod har jag sett hur Crispin menar att rådande feminism nöjt sig med att spela efter strukturens regler. Diskursanalys kombinerad med Nancy Frasers idé om andra vågens feministers samverkan med nyliberalismen kändes därför användbar för att

se hur feminismen Crispin kritiserar har blivit till. Fraser skriver i sin text *Feminism, Capitalism, and the Cunning of History* att

Disturbing as it may sound, I am suggesting that second-wave feminism has unwittingly provided a key ingredient of the new spirit of neoliberalism. Our critique of the family wage now supplies a good part of the romance that invests flexible capitalism with a higher meaning and a moral point. (Fraser, 2009:110)

Fraser för i texten en argumentation kring att andra vågens feminister tillsammans arbetade med en nyliberal ordning för att skapa det samhälle som många lever i idag. Fraser menar att det feministerna legitimerade, var en strukturell omvandling av det kapitalistiska systemet trots att det direkt stred mot dåvarande feministiska visioner av ett rättvist samhälle (Fraser, 2009:99). Med hjälp av Fraser går det att se att denna kompromiss kan ha bidragit till vad Crispin kallar en individualistisk feminism som spelar efter samhällets regler. Crispin poängterar i sin bok att systemet alltid kommer vara byggt för att hålla vissa människor utanför och att det därför inte går att göra förändringar *inom* systemet (Crispin, 2017:86).

9.3 Frasers erkännande- och omfördelningsdilemma

Genom att spinna vidare på att förändringar inte går att göra inom systemet går det att använda Frasers teori om erkännande respektive omfördelning. Om en applicerar Crispins bok på Frasers teori om att genusförtryck kan ses som en bivalent grupp, är min tolkning att kvinnor har uppvärderats och erkänts inom ramen för hur det samhälle Crispin beskriver ser ut just nu. Detta går att se i inledningen av manifestet när hon skriver att

Radical change is scary. It's terrifying, actually. And the feminism I support is a full-on revolution. Where women are not simply *allowed* to participate in the world as it already exists (Crispin, 2017:XI).

Crispin fortsätter med att argumentera för att det inte räcker att anpassa sig till strukturen, utan att det slutgiltiga målet bör vara att tillintetgöra den (*ibid.*).

Efter denna läsning bekräftas Frasers teori om att upplösningen av förtryck mot bivalenta grupper är mer komplex än andra. Fraser menar också att erkännande (identitetsupplyftande) snarare än omfördelning (ekonomisk rättvisa) är ansvarigt för sammansmältningen av samtida feminism med den nyliberala kapitalismen (Rottenberg, 2013:421).

Även om inte Crispin använder orden erkännande och omfördelning är min läsning av henne

att uppvärderingen och acceptansen av könsspecificiteten i denna kontext i många fall har lyckats. Det som behövs nu är en avskaffning av könsdifferentiering, det vill säga, det krävs omfördelning.

9.4 Det nya feministiska subjektet

Går vi tillbaka till Catherine Rottenberg, kan vi se att hon hävdar att det i det nyliberala samhället skapats ett nytt *feministiskt* subjekt snarare än ett *kvinnligt* subjekt (Rottenberg, 2013:420). Genom detta påstående belyser hon idén om att varje kvinnas succé i ett nyliberalt samhälle likställs med en feministisk succé (*ibid.*). Det är detta Crispin kritiserar i sin text när hon frågar varför vi egentligen behöver feminism om det innebär att en endast ska kämpa för *kvinnors* frigörelse. Rottenberg har med hjälp av två manifest undersökt hur det feministiska subjektet har anpassat sig till det nyliberala samhället och skriver att

This subject willingly and forcibly acknowledges continued gender inequality but, as I show, her feminism is so individuated that it has been completely unmoored from any notion of social inequality and consequently cannot offer any sustained analytic of the structures of male dominance, power, or privilege. In this emergent feminism, then, there is a liberal wrapping, while the content – namely, its mode of operation – is neoliberal through and through”. (Rottenberg 2013:424-425).

Det feministiska subjektet är alltså medvetet om genusförtrycket, men väljer att inte väga in rådande strukturer som en bidragande faktor till underordningen. Detta för att den nyliberala feminismen (tack vare föreningen med nyliberalismen) är så inriktad på individuellt ansvar.

Samma ämne diskuterar även Chandra Talpade Mohanty i kapitlet ”Systemskap, koalitioner och erfarenhetens politik” i *Feminism Utan Gränser* (2007, andra upplagan). Mohanty menar att ”kvinnors” erfarenheter blivit en central del i feministiska diskurser och att det genom idén om delade erfarenheter har bidragit till att det idag råder en illusorisk enighet kvinnor emellan (Mohanty, 2007:127). Fortsättningsvis hävdar hon (likt Rottenberg) att det finns en uppfattning om att bara genom att vara *kvinnor* ses det som naturligt kopplat till att vara feminist. Detta sker genom en sorts osmos² och hon kallar detta för just osmosteorin (Mohanty, 2017:128). Denna teori innebär att idén om att vara kvinna likställs med att vara feminist. Teorin menar fortsättningsvis att kvinnor kan anses vara feministerna endast genom att identifiera sig med erfarenheter som gör dem till kvinnor (*ibid.*:128).

² Kommer ursprungligen från fysiken och som förenklat går att definiera som ”utjämning”.

Crispin kritiserar i sitt manifest just uppfattningen om att bara för att en är kvinna så förväntas en vara feminist. Det finns en problematik i att detta feministiska subjekt homogeniseras och fortfarande syftar till den utbildade, vita medelklasskvinnan (Crispin, 2017:28). I detta riktar hon främst en kritik mot den bristande klassaspekten, vilket öppnar upp för frågan: *vilka* kvinnor har möjligheten att göra vissa val och i det åberopa det som en feministisk handling?

9.5 Valfeminism

Detta leder oss in på den största kritiken Crispin tar upp – *valfeminismen* (choice feminism, min översättning). På så vis går det att kartlägga att hon inte menar feminism i stort, utan fokuserar på den feminism hon upplever strävar efter självuppfyllelse snarare än gemensam dekonstruktion av patriarkatet. Crispins definition av valfeminism skulle kunna jämföras med den nyliberala feminismen som Rottenberg pratar om. Denna feminism är som tidigare nämnt anpassad till ett nyliberalt samhälle där en persons välmående anses vara hens eget ansvar och helt beror på hen själv (Rottenberg, 2013:418). På grund av uppkomsten av det nya feministiska subjektet går det att se att det inom valfeminismen inte längre finns något aktivt arbete för att skapa obekvämlighet i syfte att bidra till faktisk strukturell förändring (Crispin, 2017:44).

Argumentet att kvinnor genom historien inte haft möjligheten att göra sina egna val, utan att valen gjorts av män och andra auktoriteter, föreslår Crispin har banat väg för denna valfeminism. Iakttagelsen bekräftas även av diskursanalysens arkeologiska angreppssätt där jämförelsen mellan historia och nutid kan skapa förståelse (Bergström & Boréus, 2012:359). På grund av hur det sett ut historiskt har det bidragit till att bara genom att kvinnor gör vardagliga (och i viss mån oansenliga) val, så utför de en feministisk handling och gör i det motstånd mot patriarkatet (Crispin, 2017:44). Crispin fortsätter här med att säga att likväl som att kvinnor blir feminister bara genom att kalla sig det så kan vilken handling och vilket val som helst bli ett feministiskt val, så länge det görs av en kvinna (*ibid.*).

9.6 Den intersektionella aspekten

I kritiken mot det nya feministiska subjektet och mot valfeminismen åberopar Crispin en rörelse där dessa personer kliver ur sin individuella bubbla och ser samhället från ett bredare perspektiv. Kritiken Crispin riktar är inte uttalat intersektionell, men det är så jag läser den. Med hjälp av de intersektionella verktygen intra-aktion och diffraktion ser jag vart Crispin föreslår medvetenhet bör riktas. Dessa metodologiska verktyg blir här behjälpliga för att kunna se hur hon menar att kvinnors kamp hänger ihop med andra kamper.

Crispin argumenterar för att främst en medvetenhet om klass glöms av i den nya valfeminismen. Detta kan vara en anledning till att vissa feminister har svårt att se att de besitter privilegier andra inte gör. Jag har redan argumenterat för att Crispin menar att människor idag erbjuds en värld inom ramarna för hur det nyliberala samhället är utformat just nu (Crispin, 2017:31). Utvecklar jag det går det att se att då vi rör oss inom systemet så strävar idag även kvinnor efter att få de ”stora jobben”, vilket bekräftar att även kvinnor deltar i patriarkala värderingar (*ibid.* 43). Crispin säger att feministiska mål anpassats till patriarkatet i förmån för att *vissa kvinnor* ska leva mer bekväma liv. Hon säger att i samma takt som *några* kvinnors rättigheter förbättrades glömdes många ursprungliga värderingar bort. Hon ifrågasätter hur även kvinnor, när de tillgetts privilegier glömmet av de som ännu inte fått samma möjligheter. Mentaliteten, menar hon är att ”we have suffered oppression, and so we deserve to be selfish” (Crispin, 2017:81). I det går det att läsa att hon tycker det är förkastligt med den bristande medvetenheten om klasskillnader, men också att det nya feministiska subjektet behöver problematiseras.

Detta går att likna vid Gayatri Chakravorty Spivaks idé om att alla personer bör sträva efter att avlära och avsäga sig sina privilegier (Spivak, 2012:72). Spivak säger att det som krävs är en solidaritet som innebär att när en fått en mer privilegierad position så ska en använda det privilegiet för att dekonstruera den rådande ordningen som gjorde att en nådde dit (*ibid.*). Senare har Spivak dock tagit avstånd från denna teori, men den är ändå användbar i den här kontexten. Appliceras detta resonemang på valfeminismen synliggörs ett dilemma - det är lätt att bli självisk där en vill njuta av privilegier snarare än att verka för att avskaffa dem (*ibid.*). Crispin knyter an till detta och menar att de som börjat få en dräglig tillvaro (som hon menar främst är vita medelklasskvinnor i ett nyliberalt samhälle) kämpar för att behålla sin position snarare än att hjälpa dem under sig själva (Crispin, 2017:82). Det går att förstå att den feminism Crispin föreslår är en mer solidarisk, mindre självisk, mer intersektionell sådan. Återvänder vi till idén om diffraktion finns en förhoppning om att acceptera skillnader och i det se hur kamper hänger ihop. Crispin diskuterar kring att så som valfeminismen är utformad just nu finns det inget intresse i att se vad skillnader *gör*. Hos henne syns snarare en hopplöshet om att de som drar nytta av ett system aldrig kommer anstränga sig för att förändra det (*ibid.* 119).

9.7 Kapitalismen, konsumtionen och patriarkatet

Boven i det drama Crispin presenterar är kort och gott – kapitalismen. Hon menar att om en

hänger sig till den valfeministiska idén så är den enda möjligheten till att fly patriarkatets kontroll genom pengar (Crispin, 2017:55). Skillnaden mellan dåtidens (andra vågens) feminister och samtidens, menar Crispin, är att kvinnor idag tjänar sina egna pengar, och kan således köpa sig ur förtrycket. Enligt vissa går det såklart att se det som en feministisk framgång att kvinnor idag kan inneha den maktpositionen. Problematiken menar Crispin, är att denna feminism fortfarande rör sig inom en kapitalistisk struktur där samma idéer om lycka och framgång består, men som nu innehar andra aktörer – de rika kvinnorna.

Att det nya feministiska subjektet kan göra val med argumentet att det är feministiskt blir tydligt när en diskuterar just kapitalism och konsumtion. Den intersektionella problematiken syns när det uppdagas vilka kvinnor som har ekonomiska medel, men också vilka som har tiden att fokusera på självuppfyllelse och individuell utveckling. Crispin ställer frågan hur valfeminismen (som den är utformad just nu) hjälper de kvinnor/personer som går utanför ramen (Crispin, 2017:56). I detta efterfrågar hon en solidaritet och poängterar samtidigt att patriarkatet är mer än ett ”vi och dem”-system. Hon skriver att

The patriarchy is more than a matter of a woman's personal freedom. It is not us versus them. It is the system by which the powerful maintain their position through the control and oppression of the many. Misogyny, as well as racism, homophobia, and whatever word we will come up with to classify the pretty obvious fear and hatred of the impoverished that dominates our public life, is a logical outgrowth of the patriarchy. (Crispin, 2017:56-57).

På så vis går det att förstå att patriarkatet är ett system som bygger på mer än att män förtrycker kvinnor, det innefattar även diskriminering av personer på grund av exempelvis deras etnicitet eller sexualitet. De som tillhör en lägre ställd klass utsätts också för diskriminering, vilket betonar kapitalismens inverkan på systemet. Alltså går det att se att det Crispin önskar är en mer intersektionell medvetenhet, samtidigt som hon poängterar att ansvaret ligger hos dem som besitter makt. De behöver bli medvetna om sina privilegier och måste ändra på strukturen för att jämställdhet ska vara uppnåeligt.

9.8 Feminismwashing

I och med valfeminismens anpassning till konsumismen och kapitalismen öppnas ett nytt feministiskt fält upp. I detta fält kan ett köp av en tröja försvaras med att det är ett uttryck för ens riktiga jag (Crispin, 2017:46-47). Likadant kan ens ambition att få löneförhöjning och

befordran på jobbet försvaras med att det är en (individuell) feministisk kamp (*ibid.*). Jag argumenterar för att Crispins kritik mot konsumtionssamhället, den nyliberala valfeminismen och bristen på intersektionell medvetenhet tycks sammanstråla i just feminismwashing.

Crispin menar att valfeminister tar avstånd från exempelvis Andrea Dworkin, som var en framstående radikalfeminist, samtidigt som det i var och varannan affär går att köpa kläder med tryck som ”radical feminist”. Det finns något motsägelsefullt och problematiskt i detta vilket öppnar för en diskussion kring hur djup den feministiska analysen verkligen är när dessa plagg köps.

Jag har tidigare nämnt att definitionen av nyliberalism (enligt Wendy Brown) är att den bidrar till att både stater och personer tolkas genom det samtida systemet och att både stater och personer anpassar sig själva så att de maximerar sitt kapitalvärde, både i nutid och inför framtiden. Hon menar att både stat och person gör detta genom självuppfyllelse och/eller för att attrahera investerare (Brown, 2015:22). I och med nyliberalismens framfart går det att förstå att konsumtion är väsentligt för att samhället ska förbli så som det ser ut just nu.

Crispin menar i sitt manifest att valfeminister nöjer sig med att marknadsföra sig själva som feminister och att utföra *individuella* feministiska handlingar. Hon menar att, för att få en ändrad strukturell ordning, ligger ett ansvar på dessa feminister att ändra sin feministiska inställning och se bortom sig själva och sin egen position. I sådana här diskussioner kan det lätt bli att en riktar kritik mot just *individer*, vilket jag upplever att Crispin gör utan att vara kritisk. Jag försöker att undvika detta genom att upprepa sammankopplingen mellan valfeminism och nyliberalism.

I ett nyliberalt samhälle, där idén om varje individs ansvar för sin egen framgång är central, bortser en från strukturella och socioekonomiska skillnader. I detta går det att se att ett nyliberalt samhälle bygger på att individer gör enskilda val som gör att systemet kan fungera, blomstra och bestå. Om feminism är något som av samhället ses som eftersträvansvärt behöver både samhälle och individ ta till sig ordet för att systemet ska förbli. Bortsett från användandet av feminismwashing inom företag (exempelvis Nike, som tidigare nämnt), är det därför motiverat att se att begreppet går att applicera på samhällsnivå, vilket i ett nyliberalt samhälle ofrånkomligt innebär att en applicerar det på individnivå. Detta eftersom att individen i stor mån ansvarar för sig själv.

Feminismwashing innebär, som jag tidigare nämnt att vissa intentioner och agendor förblir

okritiserade så länge personer kallar sig själva för feminister. Dessa intentioner går att knyta an till bland annat kapitalism och klass som glöms bort i förmån för att individer ska underhålla sin egen feministiska utveckling. Om självuppfyllelse och allt vad det innefattar ses som feministiskt, och ett samhälle ska sträva efter att vara feministiskt kan detta resultera i att andra ofeministiska handlingar görs i rörelsens namn. Crispin menar att den feminism som arbetar för att ”värva anhängare” snarare än att aktivt arbeta för strukturell förändring framstår som en universell sådan med bristfällig substans.

Förslag på agendor som feminismwashing döljer kan vara just konsumtionsproblematiken, vilken Crispin också tar upp i sin bok. Det kan tyckas att konsumtion inte går att associera med feminism, men när kläder med feministiska budskap köps utan vidare reflektion uppstår oundvikligen en problematik. Crispin anser därför att valfeminister borde stanna upp och reflektera över villkoren tillverkarna lever under (för att bara nämna *en* dålig följd av överdriven konsumtion). Catherine Rottenberg ställer i sin text frågan vad nyliberala samhällen har att vinna på feminism (Rottenberg, 2013:421). Svaret blir enligt Crispins argumentation – konsumerande invånare.

9.9 Vad säger den tänkta motdebattören?

Crispin undrar varför feminism som ideologi idag behövs över huvud taget, just för att den i hennes ögon fortfarande är västfokuserad och bara gynnar en viss grupp av kvinnor (Crispin, 2017:60). Hon kritiserar en (ny)liberal feminism där för mycket ansvar ligger hos individen. Samtidigt argumenterar hon för att alla individer borde ta ett större ansvar och riktar därför hon även kritik mot just enskilda personer och inte mot strukturen. Många gånger framstår hon som motsägelsefull i sina argument och det är svårt att helt och hållet förstå vad hon föreslår för åtgärder.

Som tidigare nämnt finns det i argumentationsanalysen en ständigt närvarande (fiktiv) motdebattör som är beredd att ifrågasätta debattörens validitet. Därför är det relevant att använda mig av metoden argumentationsanalys för att summera tänkta motargument och ytterligare synvinklar för att nyansera och problematisera Crispins påståenden.

9.9.1 Dubbelt förtryck

I det nyliberala samhälle jag lever i finns just nu ett annat sorts förtryck som bygger på skuldbeläggning av (främst) kvinnor om de betar sig ”ofeministiskt”. Crispin snuddar vid detta i sitt manifest när hon säger att många feminister kritiserar andra (kvinnor) om de inte

utför feminism på ”rätt” sätt (Crispin, 2017:13). Det bekräftar att det i valfeminismen finns en bild av ett nytt feministiskt subjekt, som förutsätter att bara för att du är kvinna så är du automatiskt feminist.

Feminism har, tack vare dess utveckling och spridning bidragit till att rörelsen blivit en mer mångfacetterad sådan som påvisar att kvinnoförtryck fortfarande råder. Bilden av att feminister ”gör val” kan se olika ut i olika diskurser, men skillnaden mellan Crispins idé om valfeminism och diskussionen om dubbelt förtryck är att i den senare så *förväntas* kvinnor vara feminister. Som feminister tvingas de fortsättningsvis göra medvetna val, och det nya feministiska subjektet blir i denna kontext inte till genom en aktiv positionering av kvinnor, som Crispin antyder, utan genom patriarkatet. I detta läggs snarare ytterligare ett förtryck på en grupp som länge fått utstå kritik och diskriminering. Bara i att göra vardagliga (och i viss mån oansenliga) val så kan det feministiska subjektet ställas till svars för att valen inte är progressiva nog. Det här tyder på att denna press är ett samhällsproblem, snarare än ett problem som innebär att *individer* inte anstränger sig tillräckligt.

9.9.2 #metoo

Fortsättningsvis känns det angeläget att nämna uppståndelsen hashtaggen ”#metoo” väckte under hösten 2017. Hashtaggen skapades år 2006 av kvinnorrättsaktivisten Tarana Burke i syfte att synliggöra vidden av sexuella trakasserier och övergrepp främst mot kvinnor. Kampanjen inkluderade under hösten 2017 en mängd kvinnor, icke-binära och transpersoner som vittnade om kränkningar i olika grader. I vissa fall exponerades även förövarna i media och många har blivit av med sina jobb.

En kritik Crispin tar upp i sitt manifest är att det är meningslöst att hänga ut individuella förövare – i och med att detta inte ändrar på strukturen utan snarare blir en lönlös häxjakt (Crispin, 2017:93). Dessutom säger hon att sådana här sanktioner väldigt snabbt dör ut utan att ha uppnått någon egentlig förändring (*ibid*:97).

Det vi ser i Sverige idag är att inom olika branscher, men även i politiken, har kampanjen tagits på allvar och flera förövare har blivit ifrågasatta och avskedade. Toleransen för sexism tycks dessutom i många samtal ha blivit lägre. Engagemanget kring kampanjen är fortfarande vid liv och det ligger stort fokus på hur arbetet ska tas vidare. Detta tyder på att individuella motstånd mot förtryck kan generera en kedjereaktion som i sin tur bidrar till en enad kamp.

9.9.3 En varg söker sin pod

Caroline Ringskog Ferrada-Noli och Liv Strömquist pratar i sin podcast *En varg söker sin pod* (avsnitt ”Kommunistnytt söker sponsorer”) om boken, men också om fenomenet ”urvattnad feminism” (Ringskog Ferrada-Noli & Strömquist, 2017, 6 oktober). Deras diskussion kring manifestet är inte en renodlad motargumentation, men de problematiserar Crispins kritik och fördjupar många av hennes påståenden. De håller med Crispin i hennes argument om att det finns en feminism som anpassat sig till konsumtions- och kapitalistsamhället. Liv Strömquist säger i podavsnittet att

de här [feministiska] teorierna som [...] borde användas till att på ett mer djupgående plan vilja förändra ett system, istället används för att nästan bara förstärka systemet, och gör att vissa individer tjänar mer pengar och de [...] använder idéerna till det (Ringskog Ferrada-Noli & Strömquist, 2017, 6 oktober)

Det bekräftar Crispins resonemang om valfeminismens samverkan med ett kapitalistiskt, nyliberalt samhälle där vissa personer tjänar på ett system medan andra förblir förtryckta. Ringskog Ferrada-Noli och Strömquist håller med Crispin i hennes påstående att samtalet om den ”yttre fienden” (d.v.s. patriarkatet/strukturen) inte är lika aktuellt idag utan att det fortfarande finns människor som vinner på att förtrycka andra. Samtidigt hävdar de att de inte tror att patriarkatet kommer förändras bara för att kvinnor ”gör rätt” eller ”gör fel” och tycker i det att Crispin lägger för stor skuld på individer, vilket även jag tycker är en viktig poäng.

9.9.4 Den feministiska nostalgin

Ett tydligt återkommande argument Crispin för är att ”dagens feminism” (d.v.s. valfeminismen) inte går emot strukturen i samma utsträckning som ”dåtidens” feminister gjorde. Elizabeth Prügl skriver om den nostalgiska bilden av feminism i sin text *Neoliberalising Feminism*. Hon menar att det är lätt att minnas att det förr var en mer enad kamp mot ett gemensamt mål, men att den bilden kan vara problematiskt i och med att det då är många aspekter som glöms bort. När Crispin säger att ”dagens feminism” är ytlig och individualistisk homogeniseras dels ”dåtidens feminism” till en enhetlig rörelse, dels tittar Crispin bara ur *en* historisk vinkel. Prügl formulerar att ”[t]here has never been just one feminism and the movement continues to be polyphonous. How do we know when feminism becomes ‘faux’?” (Prügl, 2014:615). Prügl menar att det är viktigt att väga in att världen förändrats på grund av globalisering, det går inte att endast titta på klassaspekten (som många tidiga feminister gjorde) och vidare tenderade tidiga feminister att glömma ”tredje världen-

kvinnor”.

Det kan tyckas att Crispins argument är giltiga och att många som läser boken känner igen sig och håller med henne, det gör jag på många punkter också. Däremot är det samtidigt viktigt att förstå att det hon berättar inte är hela sanningen, utan boken riktar sig till *en feminism i ett visst samhälle*.

10. Slutdiskussion

Syftet med uppsatsen var att undersöka på vilket sätt Jessa Crispin menar att en viss feminism har anpassat sig till det nyliberala samhället. Argumentationsanalysen med den tänkta motdebattören hjälpte mig se Crispins huvudargument vilket satte igång tankar hos mig kring potentiella motargument. Till en början upplevde jag boken som övertygande och visade en sanningsenlig bild av en feminism, men efter att ha läst den flera gånger förstod jag att den har en del brister, några som jag behandlat i min analys. Bristerna jag nämnt är att hon ibland upplevs motsägelsefull och generaliserande. Av den anledningen kändes valet av närläsning (enligt diskursanalysens rekommendationer) relevant för att ge en så rättvis bild av hennes argumentation som möjligt. Trots att Crispin många gånger är motsägelsefull tycker jag att hon har en bra förmåga att övertyga läsaren, på så vis har det varit en prövning att inte helt falla in i hennes åsikter. Jag upplever trots det att jag fångat hennes andemening och fört en saklig diskussion.

I min analys har jag kommit fram till att Crispin kritiserar en gren i den feministiska rörelsen, en som hon benämner ”valfeminism”. Tillsammans med valda teorier har jag jämfört denna med nyliberal feminism och med hjälp av främst nyliberalism har jag då kunnat se hur denna feminism kommit att bli en individfokuserad sådan, där varje persons individuella utveckling står i centrum. Tidigt i mitt arbete förstod jag att Crispin eftersträvar en mer intersektionell feminism där medvetandegörande om privilegier och historia även bör finnas i det hon kallar ”mainstream-feminismen”. Ju mer jag analyserade insåg jag att hon inte fördömer feminismen i sig, även om det kan verka så i många av hennes argument. Hon är snarare rädd för att om feminism endast ska bygga på självförverkligande och individualism så finns det en risk att människor blir bekväma och slutar engagera sig i större frågor som strävar efter att ändra på strukturen.

Detta arbete har även stärkt min tro på att intersektionalitet är vitalt för att skapa förståelse och ökad solidaritet bland människor. Att diffraktion hjälper oss att förstå hur ”vår” kamp hänger ihop med andra kamper och således bidrar till kunskap har blivit en viktig påminnelse. Denna erinran känns viktig för genusvetenskapen, men är även något jag kommer bära med mig i mitt vardagliga liv.

Jag tycker det är viktigt att försöka sammankoppla samtalet som sker i akademien med det som sker utanför den. Att välja ett samtida manifest att analysera kändes därför naturligt och viktigt för att kunna reda i var arbete behöver göras. Det är vitalt att inte fastna i ett vetenskapligt fält där diskussioner som dessa förts länge, utan även inkludera samtal som sker i resten av samhället. Akademien (och däribland även genusvetenskapen) kan många gånger upplevas som elitistisk och exkluderande. Mitt materialval är därför inte en slump, utan en medveten intention att sammanföra feministiska diskurser för att producera kunskap och förståelse.

De konflikter som under arbetets gång gjort sig synliga har varit att jag behandlar ett komplext ämne där risken för dubbelt förtryck och generaliseringar alltid varit närvarande. Samtidigt känns Crispins manifest viktigt i och med att jag tycker att det finns en poäng i att kunna kritisera och analysera dels sig själv men också de rörelser en ansluter sig till. På samma vis känns det viktigt att försöka höja taket inom sådana här diskussioner, främst i samhällen som anser sig själva vara ”i framkant”.

I fortsatta forskning skulle det vara intressant att fördjupa sig ytterligare i feminismwashing och valfeminism. Det skulle en kunna göra genom att undersöka hur enskilda företag tjänar på feminism och att inte enbart (som jag gjort) prata svävande om det. En annan riktning skulle vara att göra kvalitativa intervjuer med uttalade feminister för att se var de ställer sig i diskussionen. Detta skulle ge en mer nyanserad och utvecklad insikt i hur, och ifall, feminismwashing och valfeminism verkar i ett nyliberalt samhälle.

Jag håller med om att feminism bör vara mer än en tröja med tryck på och jag tycker det är beklagligt att företag tjänar pengar på en rörelse som handlar om människors lika värde. Men det är viktigt att komma ihåg att det fortfarande finns aktivister. Det finns fortfarande aktivt arbete som vill ändra på strukturen. Och vi har bara börjat.

11. Litteratur

- Barad, K. (2003). Posthumanist Performativity: Toward an Understanding of How Matter Comes to Matter. I: *Signs*, vol. 28, 2003:3.
- Bergström, G. & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Brown, W. (2015). *Undoing the demos: neoliberalism's stealth revolution*. Hämtad från <http://ebookcentral.proquest.com> 2017-11-21
- Bunch, C. (1987). *Passionate Politics, Essays 1968-1986: Feminist Theory in Action*. New York: St. Martin's Press.
- Crispin, J. (2017). *Why I am not a feminist: A feminist manifesto*. Brooklyn: Melville House.
- Eriksson, T. (2017, 1 juli). Oklart hur feministisk revolution ska gå till. *Svenska Dagbladet*. Hämtad 2017-12-30 från <https://www.svd.se/det-racker-inte-att-kalla-sig-feminist-for-att-vara-en>
- Fraser, N. (1995). From Redistribution to Recognition - Dilemmas of Justice in a Post-Socialist Age. *New Left Review*, (212), 68-93.
- Fraser, N. (2009). Feminism, Capitalism and the Cunning of History. *New Left Review*, (56), 97.
- Lykke, N. (2012). Intersektionell Genuspedagogik. I Lundberg, A., Werner, A., & Nationella sekretariatet för genusforskning (red.), *Genusvetenskapens pedagogik och didaktik* (s. 28-35). Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning.
- Machmudov, V. (2017, 30 juni). Har modern feminism tappat fotfästet? *Feministiskt Perspektiv*. Hämtad 2017-12-30 från <https://feministisktperspektiv.se/2017/06/30/har-modern-feminism-tappat-fotfastet/>
- Mohanty, C., Brunelius, A., & Söderlind, O. (2007). *Feminism utan gränser: Avkoloniserad teori, praktiserad solidaritet*. Hägersten: Tankekraft.
- Pinkwashing. (2017, 17 september). I Wikipedia - Hämtad 2017-12-11 från <https://sv.wikipedia.org/wiki/Pinkwashing>

- Puar, J. (2010, 1 juli). Israel's Gay Propaganda War. *The Guardian*. Hämtad 2017-12-11 från <https://www.theguardian.com/commentisfree/2010/jul/01/israels-gay-propaganda-war>
- Prügl, E. (2014). Neoliberalising Feminism. *New Political Economy*, 1-18.
- Roberts, A. (2014). The Political Economy of "Transnational Business Feminism". *International Feminist Journal of Politics*, 1-23.
- Rottenberg, C. (2013). The Rise of Neoliberal Feminism. *Cultural Studies*, 1-20.
- Spivak, G. (2012). *An aesthetic education in the era of globalization*. Cambridge, Mass; London: Harvard University Press.
- Stenberg, B. (2017, 7 juli). Läsarna får fundera över feminism. *Göteborgs-Posten*. Hämtad 2017-12-30 från <http://www.gp.se/kultur/l%C3%A4sarna-f%C3%A5r-fundera-%C3%B6ver-feminism-1.4419864>
- Velasquez, J. (Föreläsning Göteborgs Universitet, 5 september, 2017).

”If feminism is nothing more than personal gain disguised as political progress, then it is not for me”. Jessa Crispin hävdar att feminismen reducerats till en individualistisk självhjälpsideologi – men är feminismens tid verkligen passé?